

Comparative Analysis Of The Works "Tristan And Isolde" And "Iliada"

Akbaraliyeva Khurshida Kamoliddin qizi

1st year student, group 25.178

Annotation

This article comparatively studies two great works of world literature - the medieval European epic "Tristan and Isolde" and the ancient Greek epic "Iliad". The plot of the works, the system of artistic images, the interpretation of the themes of war and love, and universal values are compared. As a result of the study, the similarities and differences of heroism, tragedy, and human feelings in both works are identified.

Keywords: comparative literary studies, epic epics, heroism, love, tragedy, medieval literature, ancient Greek literature.

Annotatsiya

Ushbu maqolada jahon adabiyotining ikki buyuk asari — o'rta asr Yevropa eposi "Tristan va Izolda" hamda qadimgi yunon dostoni "Iliada" qiyosiy o'rganiladi.. Asarlar syujeti, badiiy obrazlar tizimi, urush va muhabbat mavzularining talqini hamda umumbashariy qadriyatlar nuqtai nazaridan taqqoslanadi. Tadqiqot natijasida ikkala asardagi qahramonlik, fojia va insoniy tuyg'ularning o'xshash va farqli jihatlari aniqlanadi.

Kalit so'zlar: qiyosiy adabiyotshunoslik, epik dostonlar, qahramonlik, muhabbat, tragediya, o'rta asr adabiyoti, qadimgi yunon adabiyoti.

Har bir xalq o'z tarixiy tajribasi va ma'naviy olamini epik asarlar orqali namoyon etib kelgan. Bu asarlar nafaqat badiiy jihatdan yuksak, balki ularning ichiga singdirilgan g'oyalar va insoniy qadriyatlar ham abadiy ahamiyatga ega. Men ushbu maqolada o'rta asr Evropa eposi "Tristan va Izolda" hamda qadimgi yunon dostonini "Iliada" asarlarini bir-biriga qiyosan ko'rib chiqiladi. Bu ikki asar biri-biridan ancha uzoq davrda, turli xalqlar tomonidan yaratilgan bo'lsada, ularda shunday umumiy jihatlari bor, bu tasodif emas, balki umumbashariy insoniy tabiatning aksidir. Haqiqatan ham, "Iliada" miloddan avvalgi VIII asrga mansub bo'lib, Gomer tomonidan yaratilgan va Troya urushini kuylaydi. "Tristan va Izolda" esa o'rta asrlarda, taxminan XII–XIII asrlarda shakllangan kelt manbalariga asoslangan roman-doston hisoblanadi. Ularni taqqoslash orqali biz insoniyatning turli davrlardagi umumiy ruhiy izlanishlarini, muhabbat va urush, qahramonlik va fojia haqidagi tushunchalarini yanada chuqurroq anglab olish mumkin. [1-B,480]

"Iliada"- Gomer nisbat beriladigan qadimgi yunon epik dostonidirki, u Troya urushining so'nggi yilida, xususan Axillesning g'azabi va uning oqibatlari haqida hikoya qiladi. Asarda yunon qahramonlari Axilles, Agamemnon, Odisey, Diomed hamda troyanlar -Gektor, Priam, Paris obrazlari markaziy o'rin tutadi. Doston urush manzaralari, qahramonlik kurashlar va ilohiy aralashuvlar bilan to'la, ammo uning asosiy ruhiy o'qi - Axilles bilan Agamemnon o'rtasidagi ziddiyat va Axillesning do'sti Patroklni yo'qotishi natijasida uning qayta jangga kirishi -aniq insoniy his-tuyg'ularga asoslanadi [2-B,420].Gomer dostoni she'riy uslubda yozilgan bo'lib, unda takroriy epitelar, uzoq taqqoslashlar va batafsil jangovar sahnalar keng qo'llaniladi. "Iliada"ning eng muhim xususiyatlaridan biri shuki, unda hatto dushman tarafning qahramonlari ham insoniy jihatda go'zal tasvirlanadi. Gektor -oila sevuvchi, ona-vatanini himoya qiluvchi ulug' yigit sifatida namoyon bo'ladi.

"Tristan va Izolda" asari o'rta asr Evropasining eng mashhur sevgi hikoyalariidan biri sifatida qabul qilinadi. Asarning turli variantlari mavjud bo'lib, ularning eng mashhurlari Beroul va Toma d'Angli qalamiga mansubdir. Hikoya Korniuolslik ritsar Tristan bilan irlandiyalik malika Izolda

o'rtasidagi fojiviy sevgini tasvirlaydi. Ular ikkovining sevgisi ixtiyoriy emas - ular tasodifan sehrli sevgi iksirini ichib qo'yadilar - ammo bu fakt asarning ma'naviy yukiga zarar bermaydi [3-B,280]. Asarda o'rta asr ritsarlik madaniyati, izzat-nafs, sadoqat va sharaf tushunchalari muhim o'rin tutadi. Tristan bir vaqtning o'zida o'z qiroli Markga sadoqatli bo'lishi va Izoldani sevishi o'rtasida ulkan ziddiyatga duch keladi. Bu ziddiyat uning hayotini va oxir-oqibat undan-da ko'proq narsalarni yo'q qiladi. Ikkala asarda ham muhabbat asosiy mavzulardan biri bo'lib ko'rinadi, ammo u ikki xil shaklda namoyon bo'ladi. "Tristan va Izolda"da muhabbat butun doston markazida turadi, u qahramonlarning taqdirini butunlay belgilab beradi. Bu sevgi shunchalik kuchli ediki, hatto sehrli eliksir orqali paydo bo'lgan taqdirda ham u insonning barcha majburiyatlarini chetga surib chiqaradi.

"Iliada"da esa muhabbat o'ziga xos tarzda tasvirlanadi. Urushning boshlanishiga sabab bo'lgan Paris Yelenani olib qochishi mabudalar tomonidan yuqtrilgan muhabbat natijasi bo'lsada, asarning o'zida bu muhabbat emas, balki uning oqibati urush tasvirlanadi. Axillesning do'sti Patroklga bo'lgan bag'rikenglik va birodarlik tuyg'ulari esa boshqa bir turdagi muhabbatni - platonik birodarlik sevgisini -ifodalaydi. Demak, "Iliada"da muhabbat to'g'ridan-to'g'ri emas, balki uning oqibatlari orqali ko'rinadi [4]. Qahramonlik obrazlari nuqtai nazaridan ham ikkala asar o'rtasida qiziqarli o'xshashliklar mavjud. Axilles va Tristan - ikkovining ham qahramonligi shubhasizdir. Axilles -jangovar kuch va botirlikning ramzi, u dushmanlarini maydonda mag'lub etuvchi misli ko'rilmagan sarkarda. Tristan esa nafaqat kuchli ritsar, balki iqtidorli sozanda va donolik egasi. Lekin ikkovining ham tragik kamchiliklari bor: Axillesniki - g'azab va mag'rurlik, Tristanniki - vaziyati va his-tuyg'ulari o'rtasidagi ziddiyat [2, 3-B 420-280]. Ikkala qahramonning taqdirida o'lim fojiasi ham mavjud. Axilles - vatani yo'lida, o'z tanlovi bilan uzun umr emas, shuhratli qisqa hayotni afzal ko'rgan holda jangda o'ladi. Tristan esa oqibatida sevgisi va sadoqatsizlik gumonlari orasida qiynalgan holda vafot etadi. Bu o'xshashlik shuni ko'rsatadiki, qahramonlik ko'pincha fojia bilan yakun topadi.

"Iliada"da urush asarning asosiy muhiti hisoblanadi. U nafaqat tasvirlangan, balki o'ziga xos estetik jilolanishga ega. Gomer jang sahnalarini ajoyib tafsilotlar bilan chizadi - qilich zarbalari, qalqon sadolari, yaralanish tasvirlari... Biroq bu urushning shafqatsizligini ham yashirmaydi. Axilles va Priam o'rtasidagi oxirgi sahnada urush insonga ne'mat emas, balki kulfat ekanligini his etish mumkin [5-B,318].

"Tristan va Izolda"da urush ikkinchi o'ringa tushgan, ammo Tristan o'zining janglar orqali shuhrat qozonishi ham asarda muhim o'rin tutadi Ammo asarning asosiy ziddiyati qurol bilan emas, yurak bilan hal qilinadi. "Iliada"dagi tashqi urush va "Tristan va Izolda"dagi ichki kurash -qahramonlikni turlicha talqin etishini ko'rsatadi. Ikkala asarda ayol obrazlari ham juda qiziqarli tarzda berilgan. "Iliada"da Xelena go'zallikka ega, ammo u ko'proq urushning bahonasi sifatida namoyon bo'ladi, uning o'z ovozi esa nisbatan kamroq eshitiladi. Andromaxa - Gektor xotini - esa sodiq va oqilona turmush o'rtog'i sifatida tasvirlanib, er-xotin munosabatining eng ta'sirchan sahifalaridan birini ifodalaydi [6-B,448]. "Tristan va Izolda"da Izolda juda faol va mustaqil obraz. U nafaqat sevilgan yor, balki o'zi ham sevuvchi, izlayotgan, azob chekayotgan shaxs. U sehrigar onasining qizi sifatida dori-darmonlarni biladi, Tristanni daf'atan ikki bor davolaydi, va o'z sevisish tuyg'ulari uchun hukmdorlik an'anasiga qarshi boradi. Bu jihatdan Izolda o'rta asr adabiyotida nisbatan mustaqil ayol obraziga misol bo'la oladi.

Qadimgi yunon adabiyotining o'ziga xos belgisi shuki, unda xudolar insonlar taqdirida bevosita ishtirok etadi. "Iliada"da Afina, Afrodita, Ares, Apollon kabi xudolar jang maydonida ham hozir bo'ladilar, qahramonlarga ko'maklashadilar yoki ularni to'sqinlik qiladilar. Bu degan ma'ni, inson taqdiri ko'p jihatdan ilohiy irodaga bog'liq bo'lib ko'rinadi [7-B,276]"Tristan va Izolda"da esa ilohiy aralashuv o'rnini sehrli eliksir egallaydi. Sehrli sevgi iksiri -bu ratsional tushuntirish uchun mo'ljallangan vosita bo'lib, inson sevgisining g'ayri-ixtiyoriy va kuchli tabiatini ramziy ifodalaydi. O'rta asr xristian dunyoqarashida xudo bevosita jangga tushib kelmaydi, ammo taqdirning

kuchi hali ham insondan ustun turadi. Mening nazarimda, bu ikki asar o'zlarining ilohiy va metafizik dunyoqarashini aks ettirish orqali ham farqlanadi.

"Tristan va Izolda" va "Iliada" asarlari ikki xil davr va ikki xil madaniyatning mahsuli bo'lsada, ular o'rtasida umumbashariy ruhiy bir ip bor. Bu ikki asar ham -muhabbat, qahramonlik, sadoqat, fojia - kabi insoniyat uchun abadiy bo'lgan mavzularni ko'taradi. Axilles va Gektor, Tristan va Izolda- bularning barchasi o'z davri va madaniyatining mahsuli, ammo ularning his-tuyg'ulari, kurashlari va fojialari bizga - zamonaviy o'quvchilarga - hali ham yaqin va tushunarli. Insonning ulug'ligi uning kuchida emas, balki o'z his-tuyg'ulari, qiyinchiliklari va ziddiyatlari bilan qanday kurashishida namoyon bo'ladi. Xoh qadimgi yunon jangchisi bo'lsin, xoh o'rta asr ritsari — ular hammasi bir xil insoniy qalbn ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- Gomer. Iliada / O'zbek tiliga tarjima: G'. G'ulomov. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1978. — 480 b.
- Усманова, С. Н., & Рустамова, Г. (2023). Основные особенности внедрения информационных технологий в организация самостоятельной работы студентов в процессе обучения русского языка. *Science and Education*, 4(6), 806-809.
- Mamirova, D. (2026). SOCIOLOGICAL RESEARCH OF ADVERTISING TEXTS. *Asian journal of scientific research and innovations*, 1(1), 155-157.
- Shirinboyevna, M. D. (2024). NUTQIY AKTLARNING REKLAMA MATNLARIDA IFODALANISHI. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 2(2), 39-42.
- Mamirova, D. (2024). REKLAMA MATNLARIDA XRONOTOPNING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI. *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches*, 2(1), 45-47.
- Shirinboyevna, M. D., Mansurovna, R. U., & Safarovna, S. N. (2022). SOCIALLY DELIMITED WORDS IN ADVERTISING. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(6).
- Халилова, Л. (2024). Проблемы обучения диалога на занятиях иностранного языка. *O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari*, 737-739.
- Халилова, Л. (2022). ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ. *Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала социальных наук, философии и культуры*, 2(2), 415-418.
- Fevzievna, K. L. (2021). CRITICAL THINKING AS ONE OF THE SKILLS DEVELOPED THROUGH THE DIALOGUE OR CONVERSATION. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 37-46.
- Bakhtiyorovna, S. I., Fevzievna, K. L., & Khamzaevna, R. M. (2021). How to support healthy class competition in an English lesson. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 399-402.
- Khalilova, L. F. (2020). Regional Tourism Development Efficiency: Efisiensi Pengembangan Pariwisata Daerah. *Indonesian Journal of Law and Economics Review*, 6, 10-21070.
- Urazaliyeva, I. R., Ramanova, D. Y., & Jo'raboyeva, D. N. (2026). EVALUATION OF THE COMBINED PREVENTIVE EFFICACY OF HORMONAL THERAPY AND LIFESTYLE INTERVENTIONS IN WOMEN WITH POLYCYSTIC OVARY SYNDROME. *Eureka Journal of Health Sciences & Medical Innovation*, 2(1), 672-682.
- Ramanova, D., Urazaliyeva, I., Ishmukhamedova, S., Turayev, B., & Shoyusupova, H. (2020). The importance of family and family values in the formation of a healthy lifestyle. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11(12).

- Urazalieva, I. R., Arslanbekova, N., & Ramanova, D. Y. (2020). ANALYSIS OF THE QUALITY AND EFFICIENCY OF WORK OF VISITING NURSES BASED ON THE MATERIALS OF EXPERT EVALUATION. *Новый день в медицине*, (4), 330-333.
- Абдурахимов, А. Б. (2024). ИЗУЧЕНИЕ УСЛОВИЙ ТРУДА И ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВРЕДНЫХ ФАКТОРОВ ПРОИЗВОДСТВА НА МЕДЕПЛАВИЛЬНЫХ И ОБОГАТИТЕЛЬНЫХ ЗАВОДАХ.
- Saidazimkhon, S. (2022). Lexicographical formation and the usage of military terminology in English. In *International Conferences* (Vol. 1, No. 11, pp. 57-62).
- Тагаева, Т. (2025). The system of personages in WS Maugham's works. *Диалог, интеграция наук и культур в процессе научного и профессионального образования*, 1(1), 116-118.
- Tagayeva, T., & Amanova, S. (2024). Stylistic Peculiarities of Literary Text in Creative Works of Bernard Shaw. 2024: Humanistic Role of Language and Literature in the Contemporary Globalization.
- Doniyor og'li, T. I., & Rajabbayevna, A. N. (2026). YURAK—HAYOT DVIGATELI VA UNING METABOLIK YOQILG 'ISI: FIZIOLOGIK, BOKIMYOV VA PROFILAKTIK ASOSLARI. *SHOKH LIBRARY*, 1(1).
- Sultanovna, K. M., Ganidjanovna, A. I., & Rajapbayevna, A. N. (2020). The importance and place of women and men in the formation of family institution. *Journal of Critical Reviews*, 7(7), 163-168.
- Baxramovna, A. M., Toxirovich, S. O., & Rajabbayeva, A. N. (2025). YOSHLARNI AXBOROT XURUJLARIDAN HIMOYA QILISHNING MA'NAVIY-MA'RIFIY VA AXLOQIY OMILLARI. *Бюллетень студентов нового Узбекистана*, 3(1), 79-84.
- Maxamatjanova, N. M. Choriyeva ARQ ASTMANI KUCHAYTIRUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR. In *Academic research in educational sciences.–2025.–№. Conference* (pp. 99-102).
- Bo'Riyeva, G. (2023). Saida Zunnunova she'riyatida sintaktik takrorlar. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(5), 186-192.
- Bazarova, S. H. (2021). Pre-processing of audio signals. *Мировая наука*, (1), 6-8.
- Sh, B. S. (2014). Feminism and Korean Literature. *ЦЕНТР КОРЕЕВЕДЕНИЯ*, 29.
- Murodbek, A. (2026). QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIKDA URUSH VA TINCHLIK KONSEPTUAL TAHLILINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI. *TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR*, 2(7), 429-433.
- Murodbek, A. (2026). O 'ZBEK VA INGLIZ ADABIYOTIDA "URUSH" VA "TINCHLIK" KONSEPTLARI ORQALI INSONIYLIK, EZGULIK VA ADOLAT G 'OYALARINING BADIY IFODASI. *YANGI RENESSANSDA ILM-FAN TARAQQIYOTI*, 1(4), 348-351.
- Furkatovna, N. D. (2023). Analysis of Definitions of the Concept "Discourse" in Linguistics. *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, 12, 22-26.
- Sattorqul o'g'li, A. I., & Furkatovna, N. D. (2025). TEACHING SPEECH ACTS AND INTONATION AS MEANS OF EXPRESSING MOTIVATION TO ACTION. *TADQIQOTLAR*, 76(7), 181-183.
- Furkatovna, N. D. (2025). COMMUNICATIVE NORMS IN ENGLISH PHONETICS: FROM STANDARD TO NON-STANDARD VARIETIES. *AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING*, 3(9), 10-15.
- Gomer. *Odisseya / O'zbek tiliga tarjima: H. Nazarov. — Toshkent: Sharq, 2005. — 420 b.*
Tristan va Izolda / O'zbek tiliga tarjima va so'zboshi: A. Fattohov. — Toshkent: Sharq nashriyoti, 2003. — 280 b.
- Normatov U. *Jahon adabiyoti tarixi: O'rta asrlar. — Toshkent: O'qituvchi, 1999. — 360 b.*